

раси чи національності, крім випадків необхідності збереження життя або здоров'я певної людини чи групи.

Список бібліографічних посилань:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06. 09. 2012 року № 5207-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (дата звернення: 10. 04. 2019).

2. Дискримінація: протидія чи її дискредитація? // Права Людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1337252968> (дата звернення: 10. 04. 2019).

3. Пономарьов С. Ю., Федорович І. Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. С. 74.

4. Заєць С., Мартиновський Р. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації. Страсбург: Рада Європи, 2015. С. 72.

УДК 343. 137. 5

Віталій Володимирович РОМАНЮК,

старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
ORCID: orcid.org/0000-0001-6077-4591

ДОПИТ МАЛОЛІТНЬОЇ ОСОБИ – БЛИЗЬКОГО РОДИЧА ПІДОЗРЮВАНОГО

Чинне кримінальне процесуальне законодавство України не вживає термін «іммунітет свідка», проте його широко використовують в юридичній літературі та правозастосовній діяльності. Під ним розуміється безумовне (абсолютне) чи умовне (відносне) звільнення перелічених у законі груп фізичних осіб від обов'язку давати показання про відомі їм обставини кримінального провадження. КПК України передбачає загальні правила допиту, а саме перед допитом встановлюється особа, роз'яснюють її права та порядок проведення допиту. Під час допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань. Крім того свідок може відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї. Проте тут виникає питання – наскільки даний свідок здатний зрозуміти суть цього права, ступінь родинних відносин, значення і наслідки його показань, а

також наскільки йому зрозуміло законодавче положення, що міститься у ч. 2 ст. 84 КПК України.

Ставлячи питання про бажання особи дати показання, слідчий, прокурор, суд або суддя розраховують почути саме реалізацію бажання учасника кримінального судочинства, тобто його власне волевиявлення. Чи буде в даному випадку власним волевиявленням висловлене бажання давати показання або відмовитися від них особою, яка не розуміє всієї важливості для підозрюваного прийнятого ним рішення? Слід звернути увагу на те, що свідок, у тому числі і неповнолітній, внаслідок власної необізнаності, небажання набувати відносин з правоохоронними органами, неприязних стосунків чи з інших причин може промовчати щодо відомих йому обставин, які є такими, що пом'якшують відповідальність, або свідчать про невинуватість особи (2, с. 248).

Певною мірою подібну позицію обстоював Р. Н. Амінів, який підкреслював, що в тому випадку, коли свідок через свій вік не в змозі оцінити родинні відносини, що пов'язують його з підозрюваним, а також значення, яке може бути надане його показанням, такого неповнолітнього не слід допитувати. Постановка питання про те, чи бажає даний учасник процесу відмовитися від давання показань, було б пустою формальністю в силу нерозуміння ним всієї важливості питання. Ставити подібні питання законному представникові неповнолітнього також неприпустимо, оскільки це ставить відмову або згоду дорослого в залежність від його власної совісті» (1, с. 75). Роз'яснення змісту ст. 63 Конституції України неповнолітньому (малолітньому) свідку в деяких ситуаціях виглядає не досить вірним. Така позиція вбачається правильною, оскільки важливість показань у кримінальному провадженні не можна недооцінювати, а власне волевиявлення учасника процесу має носити індивідуальний характер, а не залежати від волевиявлення іншої особи, у даному випадку законного представника неповнолітнього свідка.

Аж ніяк не всі неповнолітні не розуміють цього. І в той же час внаслідок педагогічної занедбаності, особливостей психічного розвитку, особливостей сприйняття вони можуть і в більш зрілому віці не розуміти значення родинних відносин.

Поза всяким сумнівом, до допиту неповнолітніх у віці до 14 років слід підходити дуже виважено. На наш погляд, саме до настання цього віку дитина не тільки не здатна розуміти правові наслідки вчинюваних ним дій, але і психологічно не готова приймати важливі рішення. Діти до 14 років приймають участь у кримінальному провадженні як свідки, потерпілі, цивільні позивачі. Між тим, у п. 11 ч. 1 ст. 3 КПК України визначено, що малолітня особа – це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Кримінальний процесуальний закон не передбачає жодних відмінностей щодо участі в кримінальному судочинстві між малолітньою і неповнолітньою особами, крім тих, що визначені у ч. 1

ст. 354 КПК України. Різниця між малолітньою та неповнолітньою особами очевидна. І це визначається не тільки рівнем її фізичного та психічного розвитку, але і можливістю участі в правовідносинах. Як правило, до 14-річного віку діти вже усвідомлюють не тільки значення своїх дій, але й можуть відповідати за свої протиправні дії і нести за них відповідальність. Саме тому за вчинення певних видів кримінальних правопорушень вік кримінальної відповідальності настає з 14 років. Цивільний кодекс України істотно розширює дієздатність неповнолітніх саме з 14 років. З досягненням цього віку діти вже, як правило, розуміють і характер взаємовідносин, і сутність близького рідства, і наслідки вчинюваних ними дій. Все викладене дозволяє нам дотримуватися тієї позиції, що для допиту всіх малолітніх свідків необхідно створити додатковий механізм перевірки їх показань. Винятки становлять випадки, коли та чи інше обставина не може бути з'ясована іншим шляхом. Дані про можливість допиту малолітніх (особливості їх психічного сприйняття, ступеня розвитку) можуть бути зібрані шляхом допиту батьків, вихователів, педагогів, а в разі необхідності і шляхом проведення експертизи.

Список бібліографічних посилань:

1. Аминев Р. Н. Свобода от самоизобличения как принцип уголовного процесса. Правовая защита частных и публичных интересов: материалы общерос. межвуз. науч. -практ. конф. Челябинск. 2003. С. 176.
2. Волкотруб С. Г. Актуальні проблеми імунітету свідків в кримінальному судочинстві. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: Науковий часопис*. 2003. № 3-4 (7-8). С. 247-252.

УДК 343. 13 (477)

Анна Василівна РОСЬ,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7021-3672>

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ АРЕШТУ МАЙНА

Відповідно до чинного КПК України, в якому, до речі, вперше в історії України прямо на рівні засади (принципу) унормовано недоторканність права власності (п. 9 ч. 1 ст. 7 КПК України), арешт майна є одним із заходів забезпечення кримінального провадження (п. 7 ч. 2 ст. 131 КПК України). При його застосуванні фізичні та юридичні